

Date: 09 June 2026

EKOLOGIK TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA BIZNES TA'LIMINING O'RNI

Oripova Ra'no Tolibovna

Farg'ona viloyati Qo'shtepa tumani 1-son texnikumining "Biznes asoslari" fani
o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu tezisda ekologik tadbirkorlikni rivojlantirishda biznes ta'limining ahamiyati, uning ekologik ong va tadbirkorlik kompetensiyalarini shakllantirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Zamonaviy iqtisodiyotda ekologik muammolarning kuchayishi biznes faoliyatida barqaror rivojlanish tamoyillarini qo'llash zaruratini yuzaga keltirmoqda. Shu sababli biznes ta'limi ekologik mas'uliyatli tadbirkorlarni tayyorlashning muhim omili hisoblanadi.

Kalit so'zlar: ekologik tadbirkorlik, biznes ta'limi, yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, innovatsiyalar, ekologik menejment, tadbirkorlik kompetensiyasi, ekologik mas'uliyat.

Kirish

Jahon iqtisodiyotida yuz berayotgan ekologik va ijtimoiy o'zgarishlar tadbirkorlik faoliyatiga yangi talablarni qo'yimoqda. Global iqlim o'zgarishi, tabiiy resurslarning kamayishi, atrof-muhitning ifloslanishi va ekologik muammolarning ortib borishi natijasida iqtisodiy rivojlanishning yangi modellari shakllanmoqda. Shunday modellardan biri ekologik tadbirkorlik bo'lib, u iqtisodiy foyda olish bilan birga ekologik muammolarni hal etishga qaratilgan faoliyatni o'z ichiga oladi.

Ekologik tadbirkorlikning muvaffaqiyatli rivojlanishi malakali va zamonaviy bilimlarga ega mutaxassislarni talab qiladi. Shu nuqtai nazardan biznes ta'limi ekologik mas'uliyatli tadbirkorlarni tayyorlash, ularda innovatsion fikrlashni rivojlantirish va barqaror biznes yuritish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism

Ekologik tadbirkorlikning mohiyati va ahamiyati. Ekologik tadbirkorlik – bu atrof-muhitni muhofaza qilish, resurslardan oqilona foydalanish va ekologik muammolarni kamaytirishga qaratilgan tadbirkorlik faoliyatidir. Ushbu faoliyat turi iqtisodiy manfaat bilan ekologik manfaatlarning uyg'unlashuviga asoslanadi.

Ekologik tadbirkorlik quyidagi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

- qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish;
- chiqindilarni qayta ishlash va utilizatsiya qilish;
- ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish;
- yashil texnologiyalarni joriy etish;
- energiya tejamkor uskunalarni ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish.

Bugungi kunda ekologik tadbirkorlik iqtisodiyotning istiqbolli yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Chunki u bir vaqtning o'zida iqtisodiy o'sish, yangi ish o'rinlarini yaratish va ekologik muammolarni kamaytirishga xizmat qiladi.

Biznes ta'limining ekologik tadbirkorlikdagi o'rni

Biznes ta'limi zamonaviy tadbirkorlarni tayyorlashning asosiy mexanizmlaridan biri hisoblanadi. Oliy ta'lim muassasalari, biznes maktablari va malaka oshirish markazlari orqali talabalarda va tadbirkorlarda biznes yuritish bo'yicha zarur bilim va ko'nikmalar shakllantiriladi.

Ekologik tadbirkorlikni rivojlantirishda biznes ta'limining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- ekologik mas'uliyatni shakllantirish;
- yashil biznes modellarini o'rgatish;
- ekologik menejment asoslarini tushuntirish;
- innovatsion va ekologik loyihalarni ishlab chiqish ko'nikmalarini rivojlantirish;
- barqaror rivojlanish tamoyillarini amaliyotga tatbiq etishga o'rgatish.

Biznes ta'limi orqali bo'lajak tadbirkorlar nafaqat foyda olish, balki ijtimoiy va ekologik mas'uliyatni ham hisobga olgan holda qaror qabul qilishni o'rganadilar.

Ekologik kompetensiyalarni shakllantirish

Ekologik tadbirkorlikni rivojlantirish uchun tadbirkorlarda ekologik kompetensiyalar shakllangan bo'lishi zarur. Bunday kompetensiyalar biznes ta'limi jarayonida rivojlantiriladi.

Ekologik kompetensiyalar tarkibiga quyidagilar kiradi:

- ekologik qonunchilikni bilish;
- ekologik xavflarni baholash;
- resurslardan samarali foydalanish;
- chiqindilarni boshqarish;
- ekologik innovatsiyalarni joriy etish;
- ekologik audit va monitoringni tashkil etish.

Mazkur kompetensiyalar korxonalarining ekologik samaradorligini oshirish va raqobatbardoshligini ta'minlashga yordam beradi.

Yashil iqtisodiyot va biznes ta'limi integratsiyasi

Bugungi kunda dunyoning ko‘plab davlatlarida yashil iqtisodiyot konsepsiyasi rivojlanmoqda. Ushbu konsepsiyaning asosiy maqsadi iqtisodiy o‘sishni ta‘minlash bilan birga tabiiy resurslarni asrash va ekologik xavfsizlikni kuchaytirishdan iborat.

Shu sababli biznes ta‘limi dasturlariga quyidagi fan va modullar kiritilmoqda:

- barqaror rivojlanish asoslari;
- yashil iqtisodiyot;
- ekologik menejment;
- korporativ ijtimoiy mas‘uliyat;
- ekologik marketing;
- yashil innovatsiyalar.

Bunday yondashuv talabalar va tadbirkorlarda zamonaviy biznes yuritish ko‘nikmalarini shakllantiradi hamda ularni ekologik tadbirkorlik faoliyatiga tayyorlaydi.

Ekologik tadbirkorlikni rivojlantirishda innovatsion ta‘lim texnologiyalarining ahamiyati

Innovatsion ta‘lim texnologiyalaridan foydalanish ekologik tadbirkorlik bo‘yicha bilimlarni samarali o‘zlashtirish imkonini beradi. Xususan, biznes simulyatsiyalari, startap loyihalari, amaliy treninglar, vebinarlar va xalqaro tajribalarni o‘rganish ekologik biznesni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, oliy ta‘lim muassasalarida talabalar o‘rtasida ekologik startaplar tanlovlarini tashkil etish ularning innovatsion g‘oyalarni amaliyotga joriy etishga yordam beradi. Natijada yangi ekologik biznes loyihalari vujudga keladi va yashil iqtisodiyot rivojlanadi.

O‘zbekistonda ekologik tadbirkorlik va biznes ta‘limi istiqbollari

O‘zbekistonda ham ekologik muammolarni hal etish va yashil iqtisodiyotga o‘tish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish, energiya samaradorligini oshirish va chiqindilarni qayta ishlash bo‘yicha loyihalar shular jumlasidandir.

Mazkur jarayonlarda biznes ta‘limi muhim o‘rin tutadi. Oliy ta‘lim muassasalarida ekologik menejment, yashil iqtisodiyot va ekologik marketing fanlarini keng joriy etish orqali ekologik tadbirkorlar avlodini shakllantirish mumkin. Bu esa mamlakatning barqaror iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ekologik tadbirkorlik zamonaviy iqtisodiyotning muhim va istiqbolli yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu sohaning muvaffaqiyatli rivojlanishi ko‘p jihatdan biznes ta’limining sifatiga bog‘liq. Biznes ta’limi ekologik mas’uliyatli, innovatsion fikrlaydigan va barqaror rivojlanish tamoyillariga amal qiladigan tadbirkorlarni tayyorlash imkonini beradi.

Kelajakda biznes ta’limi dasturlarida ekologik yo‘nalishlarni yanada kengaytirish, amaliy mashg‘ulotlar va startup loyihalarini rivojlantirish ekologik tadbirkorlikning yanada taraqqiy etishiga xizmat qiladi. Natijada iqtisodiy o‘shish bilan bir qatorda ekologik barqarorlikni ta’minlash imkoniyati ham ortadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Drucker P. F. Innovation and Entrepreneurship. – New York: Harper Business, 2019.
2. Schaltegger S., Wagner M. Sustainable Entrepreneurship and Sustainability Innovation. – Routledge, 2021.
3. Dean T., McMullen J. Toward a Theory of Sustainable Entrepreneurship // Journal of Business Venturing. – 2020.
4. Hisrich R., Peters M., Shepherd D. Entrepreneurship. – McGraw-Hill Education, 2022.
5. United Nations. Sustainable Development Goals Report. – New York, 2023.
6. OECD. Green Growth and Sustainable Development Report. – Paris, 2023.

